

עולם ההלכה

מכון סמיכה
ניגיש ככל אחד
נורם החכמה

גיליון מ"ג | שבת קודש פ' נצבים | כ"ז אלול תשפ"ה

עולם התשובה

Rabbi Yosef Jacobovits

עולם היום טוב

ראש ישיבתנו הרב מנחם מענדל פרעפקאט רב ומו"ץ בניו הייבן

Can a Boss Ask His Secretary to Make Him a Cup of Coffee

Question: Can a boss ask his secretary to make him a cup of coffee?

Answer: There is a halacha that forbids a woman to pour a drink for an unrelated man. While most Poskim say that this refers to all drinks, the Rashbah is lenient and says that this only applies to wine and not other drinks. Furthermore, the Rema says that this prohibition only applies in a private setting and not in a public place. For example, if a boy is proposing to a girl and pours her a cup of champagne, if they are in a private setting this might be problematic. However, if a secretary brings her boss a cup of coffee in a public office, there would be no problem.

Additionally, the Rema writes that pouring a drink is only forbidden if it is done in a personal way that could be considered derech chiba. If she is just serving him in a professional and non-personal way, as a secretary would typically do for her boss, it would not be a problem.

Is a Man Permitted to Go on a Bus If He May Inadvertently Bump Into a Woman?

Question 1: Is a man permitted to ride on a crowded bus or train if he knows that he may inadvertently bump into a woman?

Answer 1: This question was asked to Rav Moshe Feinstein by a young man who was leaving Kollel to enter the workplace and was nervous about riding the bus for this very reason. Rav Moshe told him that touching a woman is only forbidden if it is done "derech chiba", in a lewd or affectionate way, and not if it is done incidentally. Since bumping into someone by accident is not derech chiba, Rav Moshe told the man that he need not be concerned about it.

Question 2: Would that mean that it is permitted for a man to shake hands with a woman?

Answer 2: No. Rav Moshe felt strongly that it is prohibited for a man to shake hands with a woman because shaking hands is by definition considered derech chiba.

Although he forbids it, in one teshuva he notes that some people do shake hands with members of the opposite gender, and he says they must be doing so under the assumption that shaking hands is not derech chiba, but he himself feels otherwise.

העכו"ם אלא אם כן הזמינו לבוא שאז יש לחוש שירבה בשבילו, אבל בכגון עבדו או שפחתו או אם העכו"ם בא לביתו מאליה שלא בהזמנה, אין איסור, וזה לשונו: "ודוקא להזמינו, אבל עבדו ושפחתו, וכן שליח שנשלח לו, וכן כותי שבא מאליה, מותר להאכילו עמו ולא חיישינן שמא ירבה בשבילו."

וביאר המשנה ברורה (ס"ק ט): "דדוקא כשמזמנו העכו"ם אצלו דחפץ ביקרו, חיישינן שמא ירבה בשבילו לבשל בקדרה לבדה, משא"כ בעבדו ושפחתו וכו' כל אלו שבאו מאליה לא חיישינן לה."

ועל פי זה היה אפשר להציע שההזמנה היתה רק להיהודי, אבל אשתו הגויה באה מאליה. אמנם, באופן מציאותי זה לא סביר, שהרי יודעים בבירור שהיהודי לא בגפו יבא והזמנתו כוללת גם אשתו כי לולא זאת לא היה מגיע. וכיון שכן, שוב יש לנו החשש שמא ירבה בשביל הגויה.

ובכל זאת, ראיתי בשו"ת שבט הקהתי (חלק ה סימן רנט) דנקט שזה אכן לא נקרא הזמנה, לפי שהמארח מצדו מעדיף שהגויה לא תבוא עם האורח, וכל ביאתה אל ביתה בדיעבד, וממילא אין לחוש שמא ירבה בשבילה. וכן שמעתי מכמה מורי הוראה שיש לסמוך שאין זה נקרא הזמנה. ובשו"ת הנ"ל כתב עוד, שיש עוד מקום לסמוך על דעת הכף החיים (ס"ק ה) שסובר שאם אינו מזמינו ומפציר בו, אלא רק בפעם אחת ואומר לו אכול משום דרך ארץ, שרי, והכא נמי מה שהגויה באה אינה אלא

הזמנה יהודים הרחוקים נעת לסעודת יום טוב

פתיחה

זכינו בעז"ה שקהילתנו הקדושה עוסקת בהפצת התורה והיהדות בקרב אחינו ואחיותנו שאינם שומרים תורה ומצוות כיום, ומקרבים לבנם להדבק בחיים נצחיים של תורה ומצוות.

ובא אלי אחד מבני קהילתנו הקדושה, שיש לו עמית בעבודה שהתחתן עם גויה רח"ל. לקראת ראש השנה וסוכת הוא חפץ להזמין אותו שישתתף עמו בסעודת יום טוב. ונפשו בשאלתו, האם מותר לו להזמינו שכן הוא יודע בוודאות שיבוא לביתו עם הגויה, והלכה פסוקה היא שאסור להזמין את הגוי לסעודת יום טוב (כנפסק בא"ח סימן תקיב סעיף א).

ובאמת זוהי שאלה מצויה מאוד, בפרט בליל הסדר שרבים מיהודים הרחוקים משמירת התורה והמצוות - מהם נשואים בנישואי תערובה - מעוניינים לחוג אותו. זה ידוע ופשוט שהתועלת להזמין אורחים כאלו לסעודת יום טוב רבה מאד, ובפרט בליל הסדר, הן להצילם ממכשול מאכלות אסורות שהיו אוכלים בביתם אם לא יבאו, ומה גם שבבואם לסעודה, יתקרבו יותר לאבינו שבשמים, בפרט בליל הסדר בשעה שמייסדים יסודות אמונה.

אשר יאכל לכל נפש אדם

כדי לבאר הענין דבר דבור על אופניו, נבא אל העיון בהקדמת ההבדל העיקרי שבין שבת ליום טוב באיסור המלאכה.

תנן במסכת ביצה (לו, ב): "אין בין יום טוב לשבת אלא היתר אוכל נפש בלבד."

שבבת כל מלאכה אסורה אף אותה המיועדת לאוכל נפש, שנאמר, "ויום השביעי שבת לה' אלוך קדש תעשה כל מלאכה" (שמות כ, י). לא חילקה תורה בדבר. אבל ביום טוב נאמר בפרשת בא, "מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם, אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב, טז), ללמדנו, שמלאכה שנועדה לצורך אכילת אותו היום מותרת.

וכן רמזה התורה בפרשת אמור, "מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו" (ויקרא כג, ז), כמו שפירש שם הרמב"ן, דוקא 'מלאכת עבודה' אסרה תורה, פרט למלאכה שאדם רגיל לעשות בביתו דבר יום יומיו לצורך הכנת מאכליו שאינה נקראת מלאכת עבודה אלא מלאכת הנאה. אבל בשבת אסרה תורה בסתם "לא תעשה כל מלאכה".

לכם ולא לעכו"ם

לא לחנם התירה תורה לעסוק בהכנת מאכל ביום טוב, אלא בשביל שישמח לבנו בתענוגי היום (ע' תוס' פסחים פד, א"ד ולא). ולכן לא התירה תורה מלאכת אוכל נפש אלא בשביל ישראל, אבל להכין מאכלים בשביל עכו"ם, איסור מלאכת יום טוב במקומו עומד.

והכי איתא בגמרא (שם כא, ב): "מה תלמוד לומר לכם, לכם ולא לעכו"ם."

למדנו, שהעושה מלאכת אוכל נפש ביום טוב לעכו"ם הרי הוא עובר באיסור דאורייתא של מלאכת יום טוב. וכדי לעשות סייג לתורה, אמרו חז"ל שלא יזמין אדם את העכו"ם לסעודת יום טוב כלל אף אם כבר בשל כל צרכו, גזירה שמא יבשל בשבילו ויעבור על איסור מלאכת יום טוב. והכי איתא בגמרא (ביצה כא, ב): "אמר רבי יהושע בן לוי, מזמנין את הנכרי בשבת, ואין מזמנין את הנכרי ביום טוב, גזירה שמא ירבה בשבילו."

ודין זה העתיקו הרמב"ם בהל' יום טוב (פרק א הלכה יג), וזה לשונו: "אין אופים ומבשלים ביום טוב כדי להאכיל גוים או כלבים, שנאמר, הוא לבדו יעשה לכם, לכם ולא לגוים, לכם ולא לכלבים. לפיכך מזמנין את הגוי בשבת, ואין מזמנין אותו ביום טוב גזירה שמא ירבה בשבילו."

ואיסור זה נפסק בשולחן ערוך (סימן תקיב סעיף א) ללא חולק. ויוצא לנו מזה שהאופה או מבשל ביום טוב בשביל עכו"ם עובר בלא תעשה דאורייתא¹, ומדרבנן אסור להזמינו כלל. ואם כן לא מצאנו ידינו ורגלנו להזמין את היהודים הנשואים בנישואי תערובת רח"ל.

עכו"ם הבא מאליה

אולם, ננסה כאן להראות שהאיסור אינו חד משמעית כפי שנראה, אלא יש צדדי קולא בדבר ומהם כדי למצוא היתר מרווח לנידון דידן.

הנה בשו"ע בסיוע ההלכה הנ"ל פסק (ע"פ הרמב"ם הל' יום טוב פרק א הלכה יג) שאין איסור לסעוד עם

משום דרך ארץ.

ובכל זאת, צריך המארח להזהר מאד שלא להכין קפה או תה בשביל הגוייה לבדה, שזה כרוך באיסורי תורה^[2] שעושה מלאכה בשביל הגוייה לעצמה.

גילוי זהותם האמיתית

אולם, עדיין יש לעיין במקרה שהאורחים המשתתפים משלמים עבור הסעודה [באופן שהבית חב"ד מרויח מכך], והיהודי משלם עבור "אשתו" הנכרית, שלכאורה זה נקרא הזמנה או עכ"פ התרצות במדה מסויימת על השתתפותה בסעודה. ואם כן אי אפשר להחשיבה כנכרי הבא מאיליו.

אבל נראה שגם באופנים אלו יש מקום להתייר, כי בשעת הירשימה אין יודעים זהות כל האורחים ומן הסתם מחזיקים כל האורחים כיהודים. ואימתי מתגלה זהותם האמיתית – בשעה שמגיעים לבית, ובאותה בשעה אם יגידו להנכרים שאין רשאים לאכול, יש לחוש משום איבה. [ומשום איבה יש להתייר איסור הזמנת עכו"ם כמו שראיתי מובא בשם ספר אבן ישראל (ליל הסדר אות יד) שמותר להזמין משפחה שחלקם נכרים משום חשש איבה.^[3]]

אבל לפי מציאות העניין קשה לסמוך על זה, שברוך כלל ההרשמה (הנעשית באימייל או באתר אינטרנט) כוללת שמות ומידע בסיסי, יודעים מי ומי הבאים.

אך יש לציין שאם הסעודה נערכת על ידי שירות קייטרינג באופן שגויים תשלומים לפי צלחת (כנהוג בחתונות), אז אין לחוש על מה שהגביה משלמת, כי אין לנו ריחוק בתשלומיה, ועדיין יש לחושבה נכרית הבאה מאיליה. רק הבעיה היא כשאנחנו מכינים את הארוחה בעצמנו ויש יציאה בסיסית, וכל אורח נוסף מקל על ההוצאות. אז באמת נהנים מהשתתפות הגוייה.

ואפשר להציע לאבד את הכסף ששילמה הגוייה לאחר יום טוב, ועל ידי זה אין נהנים מהשתתפותה. ולענין מעשה – כיצד לעשות עצה זו, יש להגיש השאלה אצל רב מורה הוראה.

איסור הזמנת מומר ביום טוב

אולם, אם היתה כל הבעיה רק מחמת אשת האורח היהודי, כבר היה לנו התייחס מבוססים כמו שהבאנו. אבל באמת, הבעיה קיימת לא רק לענין השתתפות הגוי בסעודה, אלא גם בהשתתפות יהודי לא דתי. כי הנה על דברי המחבר "אין מבשלים לצורך נכרי ביום טוב", כתב המשנה ברורה (שם סק"ב) בשם המור וקציעה^[4], שהמחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם לענין מלאכת יום טוב ואסור מן התורה לבשל בשבילו.

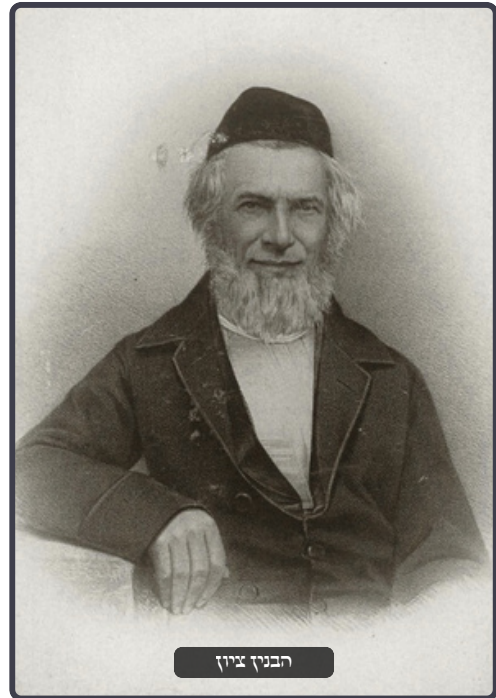
וכיון שהאיסור לבשל בשביל מומר הוא מדאורייתא, מסתברא שגם לגביו גזרו חכמים שלא להזמין מאותו הטעם שמא ירבה בשבילו ויעבור על איסור דאורייתא, וכן יש להבין מסתימת המשנ"ב ושאר הפוסקים שכללו מומר עם עכו"ם. ומעתה נפל פיתא בבירא ואין לנו כל היתר להזמין אורחים, כי ידוע לנו מעיקרא שרבים מהאורחים אינם שומרי שבת, והיאך אנו מזמינים לכתחילה אורחים אלו.

אף על פי שחטא ישראל הוא

ודרך אגב, ראוי לזכור מה שתמה מרן הגרש"ז אויערבאך (מנחת שלמה על מסכת שבת יט, א) על דינו של המור וקציעה והמשנ"ב, האין יתכן לומר שהמיעוט "לכם ולא לעכו"ם" כולל גם מומרים, שנמצאת אתה אומר שאסור לו לבשל בשביל עצמו, ונמצא אתה מבטלו ממצוות עונג יום טוב. והגם שהוא אינו חושש על כך, הלא אמרנו בכללי דוכתא "אע"פ שחטא ישראל הוא". צא ולמד ממעשה הידוע, שפעם אחת ראה הגר"א מוילנא איהו משומד כשהוא אוכל וכמוכן לא בירך עליו. והוכיח אותו הגר"א על פניו שהוא עתיד ליתן את הדין על שלא בירך, כי הגם שהוא משומד לכל התורה כולה, עדיין נענש אף על דקדוקים קלים מדרבנן [לבסוף חזר איש זה בתשובה לשלמה]. וזה לשונו במנחת שלמה: "בעיקר הדין המבואר במשנה ברורה דאסור לבשל ביו"ט למחלל שבת דדינו כעכו"ם לגבי זה, צ"ע לפני"ו. והוא אסור לומר למחלל שבת שיבשל ביו"ט אפילו לעצמו, כי לגבי האיסור מלאכה הוא ישראל ונמצא שישאל מבשל עבור עכו"ם, ועדיין צ"ע רב בדבר זה. דוגמא לדבר, שהוא עצמו אסור לו לשתות מין שהוא נגע בו, ובמרומים יענש על זה ששתה יין שנגע בו מחלל שבת."

הואיל ומקלעי ליה אורחים

ולוא משמעות הפוסקים שהגזירה שמא ירבה בשבילו קיימת גם לענין מומר, היה מקום לדון ולחלק בין מומר לעכו"ם בזה, ובהקדם מימרא דרבה במסכת פסחים (מו, ב) שאמר הגם שאסור לבשל מיום טוב לחול, אם עבר אינו לוקה על זה משום דלא עבר על איסורא דאורייתא – "הואיל ומקלעי ליה אורחים חזי ליה". כלומר, אע"פ שכוונת המבשל היתה בשביל מחרת, יש אפשרות שיהיה לצורך היום אם יבאו אורחים לביתו. וסברא זו שייכת גם לענין המבשל לעכו"ם, דאף שכוונת המבשל בשביל עכו"ם, אפשר להיות לצורך ישראל. ורב חסדא נחלק שם על רבה, דלא אמרין סברא זו. והרמב"ם (הל' יום טוב פרק א הלכה טו) פסק כדברי רבה, וזה לשונו: "המבשל ביום טוב לגוים או לבהמה או להניח לחול, אינו לוקה, שאילו באו לו אורחים היה אותו תבשיל ראוי להם."

הבנין ציון

הבדל שבין מומר לעכו"ם

ואחרי שבאנו לכך, יש לפנינו טעם מרווח להתייר הזמנת מומר לסעודת יום טוב ע"פ סברת הרשב"א הנ"ל, כי כל גזרת רבי יהושע בן לוי הוא שיבשל מאכלים אסורים, ולענין מומר ודאי אין לגזור כך, כי הוא זה שיכשיל את חבריו ישראל במאכלות אסורות. אם ירבה בשבילו, לא ירבה אלא מאכלים כשרים, ושייך לומר הואיל ומקלעי.

טעם הפרי מגדים באיסור להזמין מומר

אלא שאין סברא זו מוסכמת, דהנה המגן אברהם (שם ס"ק א) דן אם מותר לבשל ביום טוב בשביל קראי [הכופר בתורה שבעל פה], והביא שנחלקו בזה הפוסקים, וזה לשונו: "לצורך עכו"ם, והוא הדין לצורך קראים (תשובת רבי בצלאל סימן סג). ורש"ך (חלק ג סימן טו) כתב דיש מתירין."

ושם כתב הפרי מגדים (אשל אברהם שם) להדיא דאיסור הזמנה שייך גם לענין מומר, שמחלק בין קראי ובין מומר דעלמא לענין הזמנה, דקראי שהוא נזהר ממאכלות אסורות אין לחוש שיבשל בשבילו דברים האסורים ומותר להזמין. אבל מומר שאינו נזהר ממאכלות אסורות, לגביו קיים החשש שירבה בשבילו דברים האסורים כדרך שחששו בעכו"ם כדברי הרשב"א, וזה לשון הפמ"ג: "קראים, יש מתירין טעוים הם ומעשה אבותיהם בידיהם, ולשמא יאכל דברים טמאים לא שייך. משא"כ במומר לכל התורה, בקדירה אחת אסור מדרבנן, דמדרבנן אסור בעכו"ם אף באותה קדירה, שמא יבשל באחרת דברים טמאים."

וכן מבואר יותר במה שכתב הפמ"ג במשכנות זהב (שם סק"ב): "ומומר להכעיס שעטנז, ומזהר בדברים טמאים, יש לומר דשרי להזמין. ואם מומר לנבילות לבד, יש לומר אסור, שירבה דברים טמאים בקדירה לבדה ולקי."

ומעתה, לשיטת הפמ"ג עדיין לא הונח לנו למצוא היתר להזמין לסעודת יום טוב את מי שמחלל שבת בפרהסיא אחרי שדינו כעכו"ם ויש לגזור בו שמא יבשל בשבילו דברים האסורים. [אלא שלכאורה עצם סברת הפמ"ג קשה להבין, כיצד ניתן לחוש שיהודי ירא שמים יבשל מאכלות אסורות בשביל מומר ויכשילנו בו].

ובאמת, אפילו אם לא ננקוט כדברי הפמ"ג ונגיד שאין חשש שירבה בשביל המומר דברים האסורים, לא יצאנו אלא מאיסור הזמנתו, אבל עדיין יש איסור לבשל בשבילו לבדו, כגון לעשות לו טה וקפה וכדומה, וגם מצוי מאד שמחמים לו המרק בשבילו לבדו. והגם שיש לומר הואיל ומקלעי אורחים, מידי איסורא דרבנן אכתי לא נפיק, דהא פשיטא דמדרבנן לא סמיכין אהואיל כמבואר בסוגיות דמס' ביצה.

תינוק שנשבע העומד בין ישראל

אבל עדיין יש פתח גדול להתייר, והוא שבזמנינו היהודים שאינם שומרים תורה ומצוות אולי אין דינם כממורים. וזה, כי היום מדובר ע"פ רוב ביהודים הרחוקים שמעולם לא נתחנכו בדרך התורה והיהדות אלא להיפך רח"ל, וכמעט שלא הריחו שום ריח יהדות מיום הוולדם. ורבים מהם גדלו על ברכי חינוך כפרני ואין להם הכרה כלל בתורה. אלא שמכל מקום יש להם ידיעה שלפי דת ישראל אסור לעשות מלאכה בשבת, ונחלקו בזה הראשונים האם בדיעה זו לו לבד די לקותו מומר או אם דינו כתינוק שנשבע שנידון כאונס.

כי הנה בענין הלואה ברבית, כתב הנמוקי יוסף (ב"מ מב, ב דפי הרי"ף) שהעומד אע"פ שנתגדל על דתהיה, כל שעומד בין ישראל ומכיר בתורת ישראל אין דינו כתינוק שנשבע. אבל הרמב"ם (הל' ממרים פרק ג הלכה ג) כתב להדיא שדינו כאונס שהרי חינוכוהו שלא לשמור תורה ומצוות, וזה לשונו: "אבל בני הטועים האלה ובני גוים שהדיחו אותם אבותם ונולדו במינות וגדלו אותם על עליו, הרי הן כתינוק שנשבע לבין הגוים וגדלוהו הגוים על דתם שהוא אונס. ואע"פ ששמע אחר כך שהוא יהודי, וראה היהודים ודתם, הרי הוא כאונס שהרי גדלוהו על טעותם. לפיכך ראוי להחזירן בתשובה ולמשוך אותם בדרכי שלום עד שיחזרו לאיתן התורה, ולא ימרה אדם להרגם."

וראה בבית יוסף בהל' רבית (יו"ד סימן קנט) שהביא פלוגתא זו, ולענין דינא הכריע לקולא כדעת הרמב"ם. ולאידך, הש"ך (שם

ועל פי זה, תמהו הראשונים על האיסור להזמין עכו"ם גזירה שמא ירבה בשבילו, הלא אפילו אם יבא לכך אין בזה איסורא דאורייתא כדקיי"ל כרבה דארמין הואיל ומקלעי ליה אורחים, והרי זה כעין גזירה לגזירה.

וביישוב הקושיא, מצינו שתי דרכים בראשונים: הרי"ן (במסכת ביצה י, ב דפי הרי"ף) כתב אע"פ גזרו משום שהוא עשוי לכך. כלומר, שפעמים ראו חכמים לגזור אף באיסורא דרבנן, כגון במילתא דשכיחא מאד לבא לידי איסורא, וזה לשונו: "ואף על גב דאפילו בקדירה אחרת לא מיתסר מדאורייתא, דהא קיימא לן כרבה דאית ליה הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה, אפילו הכי כיון שהוא עשוי להרבות בשבילו חישינן."

הרשב"א (ביצה כא, ב ד"ה גזירה, ודבריו הובא בר"ן הנ"ל) כתב בדרך אחר. הגזירה היא שיבשל בשביל הגוי מאכלים האסורים לישראל, ובה לא שייך סברת הואיל ומקלעי שמאכלים אלו שיבשל לא יהיו ראויים לישראל ולא יוכלו לשמש אורחים באם יגיעו. והכוונה ב"שמא ירבה בשבילו", היינו, דברים המיעדים רק בשבילו, וזה לשונו: "אף על גב דקיי"ל כרבה דאית ליה הואיל, ואפילו אם ירבה בשבילו בקדירה בפני עצמה ליכא איסורא דאורייתא, הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה, ואי נמי לדידיה נמי חזי ליה, כיון דלא אכל, ומדרבנן בלחוד הוא דאסור. אפילו הכי אסור גזירה שמא ירבה בשבילו דברים האסורים, דליכא הואיל, וכולה חדא גזירה היא."

[3] ועיי"ש שמצדף לזה סברא להקל משום שבזמנינו הדרך שכבר מוכנים כל המאכלים מנרע יום טוב ואין חשש גמור שירבה בבישול בשבילו.
 [4] דברי המור וקציעה נאמרו על אנשי כת של שבתי צבי.
 [5] להעיר שיש דיון גדול בין רבני תל"ד בשיטת רבינו בזה, ואין אני כותב אלא ע"פ משמעות דבריו.
 [6] וראה מש"כ הרח"ע גרוזנסקי (שו"ת אהייער חלק ג סימן כה) אודות גט שהחתמיו עליו שני עדים מחללי שבת בפרהסיא (שחנותם פתוחה

[1] דע, שהמאירי בביצה שם סובר שאין כל העכו"ם שוין, וז"ל, "וטעם איסור הכנה לגוים מצד שהיא מלאכה ואין לנו בה צורך אוכל נפש הואיל ואין מזונותם עלינו שהרי סתם גוים האמור בתלמוד פירושו בעבלי האמונות הקדומות כגונות האיליים". אף דבריו לא נתקבלו כלל אצל הפוסקים אלא כל העכו"ם שוין בדבר.
 [2] אמנם, לענין מעשה איסור דאורייתא ליתא כמו שנבאר בסמוך, דקיי"ל כרבה דארמין הואיל ומקלעי אורחים.

The Laws of Yichud

Interactions Between Men and Women

Illicit Contacts

Lo sikrevu l'galos ervah - the Torah forbids lewd engagement with any of the arayos (Vayikra 18:6). Included in ervah is a married woman and a single girl who is a niddah, as all single girls above the age of bas mitzvah are assumed to be today. Because this comes under the general category of gilui arayos, it is yeihereig v'al ya'avor, one must permit himself to be killed rather than to transgress (Sanhedrin 75a).

Chazal warn Jewish men to stay "far far away" from any unnecessary contact with women (E.H. 21:1). According to many Rishonim, even forms of non-physical lewd contact with an ervah are a Torah prohibition, such as winking or lightheaded banter in a flirtatious manner (Ran AZ 9a in the pages of the Rif; Shach Y.D. 157:10). Other Rishonim consider non-physical contact to be a Rabbinic prohibition (Maggid Mishneh Issurei Biah 21:1-2). Physical contact in a non-affectionate way (such as in a medical setting, or on crowded public transportation) is prohibited according to some Acharonim (Bais Yosef Y.D. 195; Bais Shmuel E.H. 20:1), but the consensus of the Poskim is to permit it if it will not lead to immoral thoughts (Igros Moshe E.H. 1:56, 2:14, 4:32). Handshaking, even in a business setting, is considered to be a form of affectionate contact by most Poskim and is forbidden (Igros Moshe O.C. 1:113, E.H. 4:32).

In general, all of the above applies to contacts between Jews and non-Jews, however this is usually only prohibited mid'rabbanan.

Verbal and Digital Engagement

Verbal or digital engagement between a male and female in a show of personal friendship is considered to be affectionate contact and is forbidden (Igros Moshe E.H. 4:60). One may not greet a woman in a way that expresses a personal interest or connection (Kiddushin 70a-b, E.H. 21:6). Even unnecessary small talk is forbidden, with the exception of greetings and pleasantries that are merely a cultural sign of decency (Aruch Hashulchan E.H. 21:8). According to some Poskim, these matters are subjective to the people involved, and if one can be self-assured that what he is saying will not bring him to any measure of personal connection then it is permitted (Ibid.).

A man should not be personally serviced by a woman such as if she serves him food or drink, unless it is in a public setting. According to some opinions, this is always permitted if it is not done in a way that expresses a personal connection (E.H. 21:5). In her own home, a woman may serve her male guests, as this is performed as part of her role as hostess and not as a personal service (Aruch Hashulchan E.H. 21:7 9).

Spaces or Mediums that Involve Temptation

When discussing passing an area where women are dressed immodestly, the Gemara (*Bava Basra 57b*) differentiates between a case where there is another path to the same destination and a case where there is

not. If there is another path, one who chooses this path is a rasha, a wicked person, even if he closes his eyes as he passes, because he should not pass by there altogether. However, if there is no alternative path, one is permitted to walk there even if he will inadvertently see the women. In such a case, one who is careful to close his eyes as he passes by is considered a righteous person.

This rule can be applied to any scenario where there are temptations to sin, such as entering potentially immodest physical or digital workspaces, using systems, devices, or mediums that may expose one to improper material and the like. As a rule, if one has a valid reason to engage, such as for business, and there is no reasonable alternative, and one can be reasonably sure that he will not be led to improper actions or even thoughts, then it is permitted for him. Even then, a righteous person will strain himself to limit his exposure as much as possible. If there is a reasonable alternative (such as buying elsewhere or using digital solutions that will remove the temptations without significant or unreasonable expense or hindrance), then one who chooses to engage anyway is a rasha even if he does not think he will succumb. Conversely, if one cannot be reasonably self-assured that he will be able to ignore the potential risks, he may not engage even if there is no alternative (Igros Moshe E.H. 1:56).

In partnership with the Bais Haavad's Yorucha Program
To learn more about Yorucha visit yorucha.org

רבה (שם ס"ק ג), וזה לשונו: "ואם מתבייש לעשות זה בפני אדם גדול, אף שעושה דבר זה בפני כמה אנשים, גם זה לצנעה יחשב."

ומקורו מהא דאיתא במסכת עירובין (ס"ט, א): "הוא דנפק בחומרתא דמדושה [יצא בטבעת אלמוג לרשות הרבים בשבת], כיון דחזייה לרבי יהודה נשיאה, כסיה [כיסה אותה כדי שלא יראהו ר' יהודה נשיאה שהוא מחלל שבת] אמר כגון זה מבטל רשות [איש כזה נקרא שומר שבת, ויכול לבטל רשותו במקום עשיית עירוב, ואינו נידון כעכ"ם להצריך שכירות]."

ואולי יש להביא עוד סניף להקל על פי משכת מהר"י אסאד (שו"ת יהודה יעלה יו"ד סימן ג) שדיני מומר אינם חלים על האדם עד שיעידו עליו בפני בית דין כי הא דקיי"ל לענין פסול עדות ושבעה, שאין אדם נפסל משום עבירה אא"כ יעידו עליו בפני בית דין. ולכן, מומרים שבזמננו - אף את"ל שאין להם דין תינוק שנשבה, אין דין מומר עליהם מכיון שלא העידו עליהם בפני בית דין. ואם מותר לבשל בשבילם ביום טוב.

דעת העיטור המחודשת

והיה נראה להביא עוד סניף להיתר מדברי בעל העיטור [דבריו הובאו בבית יוסף (אבן העזר סימן מד)] שאין אדם נחשב למחלל שבת בפרהסיא אלא אם חילל שבת בעבודת קרקע, אבל אם חילל במלאכות אחרות דינו כישאל לכל דבר^[8]. זה לשון הב"י משמו: "ומחלל שבתות בפרהסיא ליתא אלא בעבודת קרקעות, וקידושו קידושין וגירושיו גירושין."

וכיון שרוב מחללי שבת שבמדינותינו אין עסקיהם בעבודת הקרקע, יש צד להקל שלא לקרותם מומרים.

אולם, האחרונים טרחו למצוא טעם וריח לדברי העיטור, מה נשתנה מלאכת קרקע מכל המלאכות. ושמעתי בילדותי מאת הגר"ש הלוי וארמאהו בשם רבו הגר"א זילבער שהיה אומר

מפני שמעשה אבותיהם בידיהם, והם כתינוק שנשבה לבין עובדי כוכבים."

ועל דרך זה כתב הגר"מ הופמן בשו"ת מלמד להועיל (או"ח סימן כט) בשם בעל שו"ת שואל ומשיב אודות אנשי אמריקה שבימיו שהם אינם נפסלים מחמת חילול השבת המצוי אצלם מפני שהם כתינוקות שנשבו לבין הנכרים: "וכן הגיד לי הרב מ"ה משולם זלמן הכהן ז"ל בשם הגאון בעל שואל ומשיב שכתב שהאנשים מאמריקה אינם נפסלים ע"י חילול שבת שלהם מפני שהם כתינוקות שנשבו לבין הנכרים. אח"כ מצאתי כעין זה בהגהות רע"א ליו"ד (סימן רסד) ועיי"ש סברות להקל."

וכן פסק הגר"מ שטרנבוך (תשובות והנהגות חלק ה סימן קנא) לענין מלאכת יום טוב, שאף לפי המחמירים בעלמא לדונם כמומרים, כאן יש להקל משום שאינו אלא איסור דרבנן (מטעם הואיל), ובפרט כשמדובר בהזמנת יהודים אלו לסעודות יום טוב שיש להקל אחר שהמטרה היא לקרובם לאביהם שבשמים ולדרכי התורה והיראה^[9].

וראוי לצטט כאן לשונו של החזון איש (יו"ד סימן א ס"ק ו) על יהודים הרחוקים, וזה לשונו: "ותינוק שנשבה בין העכו"ם דינו כישאל ושחיתו מותרת, שהוא בחזקת שאם וידיעוהו וישתדלו עמו כשיעור ההשתדלות שהוא ראוי לשוב לא יזיד לבלתי שב... וכמו כן אותן שאבותיו פרשו מדרכי הציבור והוא נתגדל ללא תורה, דינו כישאל לכל דבר, ונמי צריך למוד שיעור ידיעתו אי לא חשיב מזיד..."

הגדרת פרהסיא

ועוד יש להקל בזה, כי הגם שהוא מחלל את השבת בשוקא דבראי, לא מקרי פרהסיא כל שהוא מתבייש לחלל השבת לפני "רבו". וכן כתב המשנה ברורה (סימן שפ"א ס"ק ו) בשם האליה

ס"ק ח) השאיר זאת בצ"נ.

דברנו הלך אחר המקיל

מדברי השולחן ערוך הרב (סוף הלכות ריבית סעיף עט) נראה שתפס לעיקר כדעת הרמב"ם, אלא שבסוף הדברים (סעיף פ) הביא את דעת הגמון"ק, סיים שם, "ולענין הלכה בשל תורה הלך אחר המחמיר", דהיינו שיטת הרמב"ם שלא להלותם ברבית. ומדבריו למדנו, דבמילתא דרבנן יש לתפוס לקולא. ולפיכך יש לומר דלענין מלאכת יום טוב סמכינן לקולא ונקטינן דדיו יהודים אלו כתינוקות שנשבו, שהרי במלאכת יום טוב אין כאן אלא איסורא דרבנן מטעם הואיל ומקלעי אורחיים^[9].

וכן נקט בשו"ת בנין ציון (החדשות סימן כג) להקל ביהודים כאלו על סמך דברי הרמב"ם הנ"ל, ומבאר דדוקא מחללי שבת היודעים מקדושת השבת ומתכוונים לחללה ולכפור בה ובכל מצות התורה רח"ל, הם נידונים כמומרים. אבל מחללי שבת בפרהסיא בזמננו יש להם דין "אומר מותר" [שמדמים בלבם שעושה דברים המותרים] וככל היותר דינם רק כקרוב למזיד^[6]. ובפרט אותם שמתפללים תפילת שבת ומקדשים קידוש היום, בטח שיש לדונם כאונס וכדון תינוק שנשבה, ואין אוסרים היין במגעם, וזה לשונו: "והנה עד כה דברנו מעיקר הדין איך לדון מחלל שבת בפרהסיא, אבל לפושעי ישראל שבזמננו לא ידענו מה אדון בהם. אחר שבעונותינו הרבים פשתה הבהרת לרוב, עד שברובם חילול שבת נעשה כהיתר, אם לא יש להם דין אומר מותר שרק קרוב למזיד הוא. ויש בהם שמתפללים תפילת שבת ומקדשים קידוש היום ואחר כך מחללים שבת במלאכות דאורייתא ודברנו, והרי מחלל שבת נחשב כמומר בלבד, מפני שהוכרפ בשבת כופר בבריאה ובורא, וזה מודה על ידי תפילה וקידוש. ומה גם בבניהם אשר קמו תחתיהן אשר לא ידעו ולא שמעו דיני שבת, שדומים ממש לצדוקים דלא נחשבו כמומרים אע"פ שמחללים שבת,

Standing with One's Feet Together During Different Parts of Davening **Part 2**

By: Rabbi Yisrael Reuven Greenberg

Dedicated l'iluy nishmas my mother, Yenta bas Menachem Mendel HaKohen z'l, whose seventh yahrzeit is this Friday, the nineteenth of Elul.

Possible Unifying Theme and Explanation

Is there a common denominator to these situations, and is there a practical takeaway lesson and message? One common denominator is that Chazaras HaShatz, Kedusha, Barchu, and Kaddish are Devarim Shebi'Kedusha, i.e., these tefillos can be recited only in the presence of a minyan. The fact that these are of a higher status and can be recited only with a minyan means that they should involve (indeed, require) a higher level of focus and concentration. By keeping our feet together during the recitation of all these Devarim Shebi'Kedusha – thereby demonstrating that (1) we are unable to move or do anything without Hashem's assistance, (2) we are not interested in doing anything else other than directing our minds, our hearts, and our words to Hashem, (3) we are conducting ourselves and our lives in a straightforward (and honest) manner, and (4) we recognize how difficult it is to balance and exist without Hashem in our lives – perhaps we can maintain better focus and concentration (at least during these moments of davening if not during the entire davening) and clear our minds of the distractions that, unfortunately, interfere so often with our davening.

Furthermore, if we acknowledge that the practice of standing with one's feet together began with respect to Shemoneh Esrei / Chazaras HaShatz and then evolved to include Kedusha and Borchu, perhaps we can understand how the practice was also extended to Kaddish. The most important line in Kaddish – and indeed in all of davening – is "Yihei Shemei Rabba Mevorach . . ." [5] Yihei Shemei Rabba is the Aramaic translation of "Baruch Shem K'vod Malchuso L'Olam Va'ed" that we recite twice each day after the verse "Shema Yisrael . . ." [6] Chazal tell us that "Baruch Shem K'vod Malchuso . . ." is the verse with which the angels in heaven praise Hashem. Throughout the year, our practice is to recite Baruch Shem in an undertone immediately following the verse "Shema Yisrael . . ." However, on Yom Kippur we recite it out loud because we try to conduct ourselves like angels as much as possible on Yom Kippur. If the angels proclaim Baruch Shem and their feet are positioned together ("Ragleihem Regel Yeshara"), then we can suggest that it makes sense for our feet to be positioned together when we recite Kaddish and proclaim "Yihei Shemei Rabba."

One might ask that there is at least one other Davar Shebi'Kedusha – Krias HaTorah – yet we do not find any mention in that context of this idea of standing with one's feet together. However, if we assume that one purpose of standing with one's feet together is to promote better engagement and focus, then the question we can ask is whether there is anything else in the context of Krias HaTorah that might serve a similar function. I would like to suggest that perhaps that is one of the functions of the trup – the musical cantillation notes. Not only do they provide the musical sound and grammatical punctuation for each

word and verse of the Torah, but they also draw our attention to the words and events being read. The special trups used for the public reading of the Aseres HaDibros (Ta'am Elyon vs. Ta'am Tachton), Az Yashir, the end of each Sefer followed by the words "Chazak, Chazak, V'Nischazeik," Chosson Torah and Chosson Bereishis on Simchas Torah, and the Krias HaTorah of Rosh Hashana and Yom Kippur are meant to convey a certain mood and draw in the listener to pay even closer attention than normal to what is being read.

In the merit of enhancing our focus and concentration on davening during the month of Elul, and especially during the recitation of Shemoneh Esrei and Chazaras HaShatz, Kedusha, Borchu, and Kaddish, may Hashem bless the Jewish people throughout the world with a Kesiva v'Chasima Tova and a sweet New Year 5786 filled with good health, beracha, hatzlacha, and shalom.

Notes and Comments:

[5] If one finds himself in a situation where he will be able to respond to Kedusha at one minyan, Borchu at a second minyan, or Kaddish – Yihei Shemei Rabba at a third minyan, he should join the minyan where he will be able to respond Yihei Shemei Rabba, as that is the most important.

[6] Much thanks to Rabbi Asher Schechter, Rov of Congregation Ohr Moshe in Fresh Meadows, New York, for noting this when the author presented this topic at a recent Shabbos afternoon shiur.

הלא אין איסור דאורייתא כיון דקיי"ל דאמרין הואיל ומקלעי אורחים חזי ליה. הר"ן תי' בדבר המצוי גזרו. והרשב"א תי' גזירה שמה יבשל מאכלות אסורות בשבילו, ובה לא שייך הואיל. יא. וע"פ סברת הרשב"א יש להתיר הזמנת מומר, שאין לחוש שיבשל לו דבר אסור, כי ודאי לא יכשילנו. אמנם הפמ"ג נקט להדיא דהחשש קיים גם במומר שאינו זהיר במאכלות אסורות. ואם כן עדיין צריך יישוב. יב. גבי הלואה רבית, נחלקו הראשונים במומר שנתגדל על דתי הגויים אלא שעומד במקומות ישראל. דעת הנמוקי" שדינו כמומר, אבל הרמב"ם כתב שדינו כתינוק שנשבה ואנוס הוא. הבי"ה הכריע כהרמב"ם, והש"ך נשאר בצ"ע. יג. השו"ע הרב כתב בזה לתפוס שיטת המחמיר בשל תורה (כגון רבית). ומשמע שיש להקל בדרבנן, כגון ביטול ביו"ט (כדקיי"ל דאמרין הואיל). וכן הורה הבנין ציון על המומרים שבזמנו. וכיו"ב נקט השאול ומשיב על אנשי אמריקה שבימינו. וכ"כ בתשובות והנהגות למעשה בזמנינו. יד. יש סניף להקל על מחללי שבתות בזמנינו ע"פ מש"כ הפוסקים שאין נקרא בפרהסיא אם היה מתבייש לעשות כן בפני רבו. עוד סניף להקל לפמ"ש מהר"י אסאד שאין אדם נקבע כמומר כ"ז שלא העידו עליו בפני ב"ד. טו. הבי"ה אלא מספר העיטור שאין נקרא מחלל שבתות אלא במלאכת קרקע. ונפ"ז על מקום להקל במחללי שבתות בזמנינו. אמנם כבר תמהו רבים עליו. וי"א דט"ם בדבריו.

ד. כתב הרמב"ם ושו"ע שעכו"ם הבא מאיליו שלא בהזמנה מותר להאכילו, שאין לחוש שמא ירבה בשבילו כיון שאינו חפץ ביקרו. ה. ועפ"ז יש מתירין להאכיל לגויה הבאה עם בעלה יהודי לפי שלא הזמנה אלא באה מאיליה (ש"ת שבט הקהתי). אלא שיזהר שלא לבשל בשבילה לבדה, כגון לעשות לה טה או קפה. ו. פעמים שהמשתתפים משלמים עבור סעודתם, וכיון שנהנים בהשתתפות הגויה אין לסמוך על היתר הנ"ל. אך יש מקום להתיר, כי בשעת הרשימה כולם מוחזקים כישראל, וכשנכנסת לבית ונודע זהותה הנכרית, כבר יש איבה אם נמנע מלהאכילה, הלכך מותר (וצ"ע למעשה). ז. אבל אם האורחים ידועים, אין לסמוך על זה. ואם הסעודה נערכת על ידי שירות קייטרינג והתשלומים לפי צלחת, יש להקל כי אין ריוח בהשתתפות הגויה. ואולי יש להקל גם בסעודות שמכנינים מעצמנו, אם מאבדים את הכסף ששילמה הגוי, וצ"ע לדינא. ח. גם הזמנת היהודי עצמו שאינו שומר תורה ומצוות צריך יישוב, שהמשנ"ב בשם המו"ק כתב דמותר לחלל שבתות בפרהסיא דינו כעכו"ם ואסור לבשל בשבילו. ולכאורה יש גם איסור להזמין כיון שאסור להרבות בשבילו (וכ"מ בפמ"ג). ט. הגרש"ז אייערבאך תמה על הדבר, כי המומר בעצמו אסור לבשל בשביל עצמו ויתבטל ממצוות עונג יום טוב, והלא מחוייב הוא בכל המצוות. והראשונים תמהו למה גזרו בהזמנת עכו"ם שמא ירבה בשבילו,

שטעות סופר יש בדברי העיטור, והיה כתוב שם "בע"ק" בראשי תיבות, וכונתו "בענין קידושיין", כלומר, דלענין תפיסת קידושיין לא נאמר הפסול של מחלל שבת בפרהסיא, וקידושיין קידושיין (כדעת רוב הראשונים). וכמוכן, לפי דרך זה נפל סניף היתר זה.

מסקנא למעשה

היוצא מכל זה, ייש צדדים מבוססים להקל שלא להחשיב את מחללי שבתות של זמנינו כמומרים. ועם כן אין הכרע להקל בדיני דאורייתא – וכמו שהבאנו בשם השו"ע הרב – כאן מדובר באיסורא דרבנן מאחר וקיי"ל כרבה דאמרין הואיל ואי מקלעי אורחים. לפיכך, לא לבד שיש לסמוך להרבות בשבילו, אלא יכול גם לבשל בשביל המומר לבדו. [9]

ואם האורח בא עם גויה, גם בזה ביררו למעלה שיש צדדים מבוססים להקל בדבר, אך יזהר מאד שלא לבשל בשביל הגויה לבדה.

סיכום הדברים

א. יש לברר אם מותר להזמין לסעודת יום טוב את יהודי שאינו שומר תורה ומצוות כשידוע שבייבא עמו אשתו הנכרית. ב. ביום טוב התירה תורה מלאכת אוכל נפש, כמו שנאמר, "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם." ג. לא התירה תורה מלאכת אוכל נפש בשביל עכו"ם, דמעטינו לכם ולא לעכו"ם. ועוד אסור חז"ל להזמין את העכו"ם לסעודת יום טוב גזירה שמא ירבה בשבילו.